

การจัดทำแฟ้มสะสมงานทัศนศิลป์

แฟ้มสะสมงาน (PORTFOLIO)

แฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) เป็นนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน นอกจากจะนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลการเรียน การสอนตามสภาพที่เป็นจริง (authentic assessment) ได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังสามารถใช้เป็น “เครื่องมือสำคัญ” ในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู และพัฒนาทักษะความสามารถที่สำคัญแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน (Student Portfolio)

ปัจจุบันการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เนื่องจากหลักสูตรใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการเน้นครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจากการเรียนเป็นส่วนย่อยมาเป็นการเน้นบูรณาการทักษะ และผสมผสานทักษะหลายๆด้านเข้าด้วยกัน จึงทำให้การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการทดสอบแบบอัตนัย หรือปรนัยในระหว่างการเรียน หรือเมื่อสิ้นสุดการเรียนแต่เพียงอย่างเดียวที่เคยทำกันมาแต่เดิม ไม่สามารถครอบคลุมการประเมินผลการเรียนการสอนได้ทั้งหมด แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน จึงเป็นวิธีการใหม่อย่างหนึ่งที่ครู อาจารย์ ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ได้นำมาใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าว เพราะแฟ้มสะสมงานอาศัยหลักการประเมินร่วมกันระหว่างผู้ประเมิน และผู้ถูกประเมิน ทั้งในด้านการเก็บรวบรวม การจัดระบบ และการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อสนเทศที่สอดคล้องกับชีวิตจริงทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จึงเป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกระดับอายุ สามารถแสดงผลสำเร็จของตนเอง โดยผู้เรียนสามารถเลือกใช้วิธีการและตัดสินใจเลือกผลงาน มีอิสระในการสร้างสรรค์ คิดค้นกลวิธีและสะท้อนภาพความคิดของตนเองออกมาได้อย่างสมบูรณ์ แฟ้มสะสมงานจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สะท้อนความเชื่อที่ว่าผู้เรียนต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และมีหลักฐานยืนยันว่าตนเองเกิดการเรียนรู้ ก้าวหน้า จนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้แฟ้มสะสมผลงานยังเป็นเครื่องมือสำคัญของการประเมินผลที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง (dynamic assessment) จนสามารถสะท้อนภาพการสอนของครู ร่องรอยการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และสรุปกิจกรรมสำคัญที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริงมาตลอดปี สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารเชื่อมโยงระหว่างครูกับนักเรียนแต่ละคน ครูกับผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง พ่อแม่ ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นต้น

ความหมายของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน

แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน คือ การเก็บรวบรวมผลงานของนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกโดยตัวนักเรียนเอง (หรือภายใต้การแนะนำของครู) มาสะสมไว้ในแฟ้มหรืออุปกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างเป็นระบบ และมีจุดมุ่งหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่แสดงถึงความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาต่างๆของนักเรียนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบ โดยที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างและประเมินแฟ้มสะสมผลงานด้วยกัน แฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนจะเน้นการประเมินผลย่อย (formative evaluation) มากกว่าการประเมินผลสรุปรวม (summative evaluation) ดังนั้นแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนจึงต้องหลากหลาย และเพียงพอ เพื่อใช้ในการประเมิน เพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น ดังนั้นการเก็บรวบรวมผลงานซึ่งบรรจุไว้ในแฟ้มสะสมผลงานควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. นักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการคัดเลือกรายการต่างๆ ในแฟ้มสะสมผลงาน
2. ต้องมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ตัดสินผลงาน
3. มีหลักฐานแสดงผลการประเมินตนเอง

องค์ประกอบของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน

แฟ้มสะสมผลงานนักเรียนเป็นการเก็บรวบรวมผลงานของนักเรียนอย่างมีระบบ ในการทำแฟ้มสะสมผลงานนั้นแฟ้มอาจจะมิรูปร่างอย่างไรก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าเลือกใช้อะไรเป็นภาชนะเก็บสะสม โดยยึดหลักของการใช้สะดวกและมีประสิทธิภาพ แฟ้มสะสมผลงานจึงควรประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

- ส่วนที่ 1 คำนำ สารบัญ ประวัติส่วนตัว ผลการเรียนแต่ละวิชา รายการ ชิ้นงาน ผลงานที่ครูและนักเรียนร่วมกันคัดเลือก
- ส่วนที่ 2 รายละเอียดของผลงานแต่ละชิ้นและความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อผลงาน แต่ละชิ้นที่อยู่ในแฟ้ม
- ส่วนที่ 3 เกณฑ์การตัดสินแฟ้มสะสมผลงาน และข้อมูลการประเมินโดยครู ตนเอง เพื่อน ผู้ปกครอง และผู้สนใจอื่นๆ รวมทั้งภาคผนวก (ถ้ามี)

ประโยชน์ของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน

แฟ้มสะสมงานมีประโยชน์ในการแสดงหรือนำเสนอผลงานของนักเรียน ซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกับความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน แฟ้มสะสมงานจึงสามารถใช้ประโยชน์หลายประการ

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพเป็นรายบุคคล ในการทำแฟ้มสะสมงานนั้นควรให้นักเรียนจัดทำแฟ้มด้วยตนเอง ดังนั้นแต่ละคนจึงสามารถเลือกทำงานแต่ละชิ้นได้อย่างมีอิสระตามความสนใจ และความสามารถของนักเรียน และนักเรียนสามารถนำผลงานมาปรับเปลี่ยนให้ดียิ่งขึ้นได้ การทำแฟ้มสะสมงานจึงเหมาะสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

2. สะท้อนความสามารถรวมออกมาเป็นผลงาน และการสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการทำงานของนักเรียนได้ทุกขั้นตอน

3. ค้นหาจุดเด่นของนักเรียน แบบทดสอบ ส่วนมากใช้ในการสอบเพื่อหาข้อผิดพลาด ทำให้นักเรียนไม่ชอบการสอบและพยายามหลบเลี่ยงการสอบ หรือทุจริตในการสอบ เพิ่มสะสมผลงาน จะทำให้ครูสามารถหาจุดเด่นของนักเรียนมากกว่าจุดด้อย และนักเรียนสามารถเลือกตัดสินใจว่าจะใช้งานชิ้นที่ดีที่สุดของตนในการประเมิน ดังนั้น นักเรียนจึงมีความสุขในการทำเพิ่มสะสมงานของตนมากกว่าการสอบ

4. ใช้ในการแจ้งผลสำเร็จของนักเรียนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการอภิปรายความก้าวหน้าของนักเรียนกับผู้ปกครองได้ การประเมินเพิ่มสะสมงานจะมีลักษณะเปิดเผยตรงไปตรงมา ซึ่งต่างจากการใช้แบบทดสอบที่ครูต้องปกปิดเป็นความลับ อยู่เสมอ

5. ใช้ประเมินพัฒนาการของนักเรียน เนื่องจากการเก็บสะสมผลงานนั้น งานทุกชิ้นที่พิจารณาคัดเลือกไว้แล้วต้องเขียนชื่อ วัน เดือน ปี ไว้ เพื่อประเมินความเจริญงอกงามหรือพัฒนาการของนักเรียนได้

การใช้เพิ่มสะสมผลงานนักเรียน

การใช้เพิ่มสะสมผลงาน นอกจากนำมาใช้สำหรับประเมินผลนักเรียนโดยตรงแล้ว ครูผู้สอนยังสามารถนำเพิ่มสะสมผลงานมาใช้ในกิจกรรมอย่างอื่นได้ดังต่อไปนี้

1. นำมาใช้สอนนักเรียนให้รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง และสะท้อนให้เห็นความคิดของนักเรียน

2. กระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะในการวิเคราะห์และตัดสินใจได้ หลังจากที่นักเรียนได้พิจารณาบทพจนานุกรมของงานชิ้นใดในเพิ่มสะสมผลงานแล้ว โดยพยายามให้นักเรียนนึกถึงคำถามต่างๆ เช่น

- อะไรส่งเสริมให้งานที่นักเรียนทำกลายเป็นงานชิ้นเอก
- ผลงานชิ้นนี้มีความแตกต่างจากงานชิ้นอื่นๆ ที่ทำอย่างไรบ้าง
- ผลงานชิ้นนี้มีความสำคัญอย่างไรบ้าง ฯลฯ

3. ให้นักเรียนพิจารณาบทพจนานุกรมในแง่ของการผลิตและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ โดยการนำเพิ่มมาอภิปรายกับนักเรียนที่เป็นเจ้าของรวมทั้งคนอื่นๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนมองเห็นความก้าวหน้าของตนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำไปแสดงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รู้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนขณะนั้น และยังสามารถนำมากำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ในอนาคตได้ ตัวนักเรียนเองอาจนำเพิ่มของตนไปอภิปรายกับเพื่อนๆ เพื่อประกาศถึงความสำเร็จ และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับผลงานในอนาคต

4. นักเรียนสามารถนำเพิ่มของตนเองไปแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้ปกครองของตน ทำให้ผู้ปกครองทราบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความต้องการของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

5. เมื่อสิ้นปีการศึกษา ครูสามารถนำเพิ่มในวิชาต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคนมาพิจารณาบทพจนานุกรมร่วมกันกับนักเรียนว่า จะเลือกผลงานชิ้นใดเพียงบางชิ้นเป็นตัวแทนของผลงานทั้งหมด เพื่อนำมาเก็บไว้ในเพิ่มสะสมผลงานระดับโรงเรียน ซึ่งสามารถใช้แสดงถึงระดับความเจริญงอกงาม ผลงานที่ยอดเยี่ยม และผลสัมฤทธิ์สูงสุดของนักเรียนคนนั้นได้ ผลงานที่เก็บรวบรวมเพิ่มในแต่ละปีการศึกษา จึงเป็นเสมือนประตูที่เปิดให้เห็นถึงความคิดและผลสัมฤทธิ์ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนบางแห่งจึงนำเพิ่มระดับโรงเรียนมารวมกัน และมอบให้นักเรียนเมื่อต้องย้ายโรงเรียนกลางคันหรือตอนที่เรียนจบแล้ว

6. ผลงานในเพิ่มสะสมผลงาน บางครั้งอาจไม่นำมารวมไว้ในเพิ่มระดับโรงเรียน แต่จะให้นักเรียนนำกลับไปบ้านให้ผู้ปกครองและตัวนักเรียนเก็บไว้ เพิ่มสะสมงานที่เก็บผลงานเหล่านี้ จะเป็นเพิ่มสะสมงานของผู้ปกครองและนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจร่วมกันระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง

ขั้นตอนการประเมินผลโดยใช้เพิ่มสะสมผลงานนักเรียน

การประเมินผลโดยใช้เพิ่มสะสมผลงานมีขั้นตอนสำคัญ 10 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนการจัดทำเพิ่มสะสมผลงาน

ขั้นตอนแรกของการจัดทำแผนสะสมผลงาน คือ การวางแผน ซึ่งต้องกระทำทั้งการเตรียมครูและนักเรียน

1.1 การเตรียมตัวครู ครูควรเตรียมตัวก่อนจัดทำแผนสะสมผลงานดังนี้

ศึกษาหลักสูตร ศึกษาเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหา และวิธีการประเมินผล

ศึกษาคู่มือครู ทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดทำโครงการสอนซึ่งระบุสัปดาห์ที่สอน เนื้อหา จุดประสงค์ กิจกรรม และผลงานที่นักเรียนจะสร้างขึ้นจากการเรียนแต่ละครั้ง และกรณีที่ต้องการประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูอาจวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลงานกับจุดประสงค์เหล่านั้นด้วย

ขั้นตอนในการเตรียมตัวก่อนจัดทำแผนสะสมผลงานมีดังนี้

(1) พิจารณาและตัดสินใจว่าจะทดลองหรือเริ่มทำแผนสะสมงานนักเรียน ในรายวิชาใด

(2) วิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำแผนการสะสมชิ้นงาน โดยเริ่มพิจารณาและวิเคราะห์จุดประสงค์ของรายวิชา ที่จะทดลองทำแผนสะสมผลงานนั้นมีจุดประสงค์ที่จะต้องวัดตลอดปีการศึกษาจำนวนกี่จุดประสงค์ แล้ววิเคราะห์ต่อไปว่าจะต้องวัดในแต่ละภาคเรียนจำนวนกี่จุดประสงค์และประเมินด้วยจุดประสงค์ใดบ้าง

(3) วิเคราะห์ว่าในแต่ละจุดประสงค์ที่จะวัดนั้นสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทเรียนใดบ้าง

(4) วิเคราะห์ในแต่ละบทเรียนว่า ถ้าเราสอนหรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว นักเรียนทำกิจกรรมอะไรบ้างที่จะทำให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ อาจจะเป็นแบบฝึกหรือแบบทดสอบต่างๆ และวางแผนต่อไปว่ากิจกรรมที่กำหนดแต่ละชนิดนั้นจะกำหนดชิ้นงานให้นักเรียนทำกี่ชิ้นงาน และให้นักเรียนคัดเลือกเข้าแผนสะสมผลงานกี่ชิ้น ในระยะเริ่มแรกไม่ควรกำหนด กิจกรรมและจำนวนชิ้นงานในแต่ละกิจกรรมมากเกินไป

(5) วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาในบทเรียนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

(6) เน้นให้นักเรียนและครูได้มีส่วนร่วมในการประเมินตามความพร้อมของนักเรียน

1.2 การเตรียมตัวนักเรียน

ก่อนทำการสอน ครูแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม เกณฑ์การประเมินว่ามีจุดประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้าง ครูจะดำเนินการสอนอย่างไร นักเรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมอะไรบ้าง การวัดผลและประเมินผลจะมีวิธีการอย่างไร นักเรียนจะต้องจัดทำแผนสะสมผลงานอย่างไร นักเรียนต้องปฏิบัติงานอะไรบ้าง จะสอบกี่ครั้ง นักเรียนจะต้องมีความรู้ความสามารถในระดับใดจึงจะผ่านเกณฑ์ เป็นต้น

การวางแผนการจัดทำแผนสะสมผลงาน ครูต้องศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร และต้องแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม เกณฑ์การประเมินว่ามีจุดประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้าง เพื่อให้ นักเรียนได้เตรียมการจัดทำแผนสะสมผลงาน ได้ถูกต้อง

ขั้นที่ 2 เก็บรวบรวมผลงานหรือหลักฐาน

การเก็บรวบรวมผลงานเป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำผลงานเก็บรวบรวมไว้ในแผนสะสม ผลงาน ซึ่งควรพิจารณาสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

2.1 ผลงานที่เก็บรวบรวมไว้นั้นจะเก็บไว้ที่ใด เช่น จัดใส่แฟ้ม ใส่ซอง ตู้ ชั้นวางของ เป็นต้น

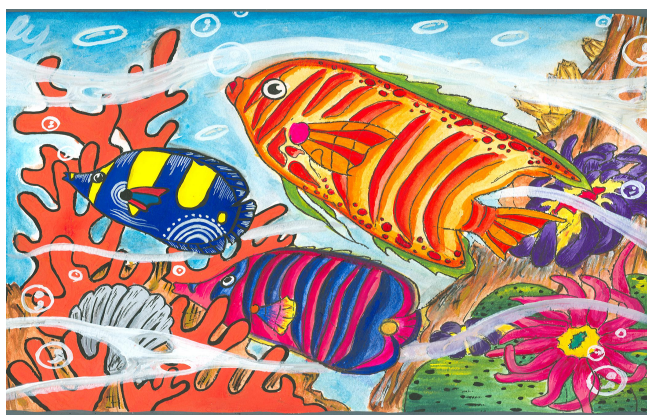
2.2 การจัดเก็บผลงานจะดำเนินการอย่างไร เช่น แยกตามวัตถุประสงค์ ประเภทของงาน เป็นต้น

2.3 แผนหรือระยะเวลาในการจัดเก็บ การคัดเลือก ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เป็นอย่างไร

ผลงาน **สีน้ำ** “โลกใต้ทะเล” เป็นการจัดเก็บรวบรวมผลงานให้เป็นหมวดหมู่ หรือประเภทของงาน

ขั้นที่ 3 คัดเลือกผลงาน หลังการเก็บรวบรวมผลงานต่างๆ ไประยะหนึ่ง ก็จะเข้าสู่ขั้นตอนการคัดเลือกผลงานที่แสดงถึงความสามารถของนักเรียน ตามจุดประสงค์ของการประเมินผลงานที่เลือกมานั้นต้องเป็นชิ้นงานที่ดีที่สุด ครอบคลุมเนื้อหา วัตถุประสงค์ ตามที่ได้วิเคราะห์ตกลงวางแผนกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถอธิบายความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนให้ถูกต้องมากที่สุด โดยหลักการแล้วผู้ที่คัดเลือกผลงานควรเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการประเมิน ในการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น นักเรียนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประเมินโดยตรง ดังนั้นนักเรียนจึงควรเป็นผู้ที่คัดเลือกผลงานด้วยตนเอง การคัดเลือกผลงานหรือหลักฐานควรกระทำหลังจากที่มีงานไม่น้อยกว่า 4-5 ชิ้น หรือหลังจากเรียนไปแล้วประมาณ 1 เดือน ในการคัดเลือกนั้นในภาคเรียนหนึ่งๆ อาจคัดเลือก ผลงานประมาณ 2-4 ครั้ง โดยในการเลือกครั้งแรกเป็นการเลือกผลงานที่ดีที่สุดที่มีอยู่มาเก็บไว้ในแฟ้มหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า แฟ้มสะสมผลงานดีเด่น หลังจากการเลือกครั้งแรกประมาณ 1 เดือน หรือมีชิ้นงานเพิ่มขึ้น 4-5 ชิ้น นักเรียนสามารถทบทวนดูว่า ผลงานที่เลือกไว้กับผลงานใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นมานั้น ชิ้นใดเป็นชิ้นที่ดีที่สุดก็ทำการเลือกมาเก็บไว้ในแฟ้มผลงานที่คัดเลือกแล้ว (outstanding portfolio)

ผลงานสีโปสเตอร์ “โลกใต้ทะเล” เป็นการคัดเลือกผลงานชิ้นที่ดีที่สุดของนักเรียนมาเก็บไว้ในแฟ้ม

ภาพสีโปสเตอร์

ขั้นที่ 4 แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน

การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากการคัดเลือกชิ้นงาน ในการนี้นักเรียนจะได้คิดย้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานหรือการเรียนของตนเอง ซึ่งนักเรียนจะได้ใช้ความคิดระดับสูงในการวิเคราะห์และพิจารณาผลงานของตน นักเรียนจะได้มีโอกาสประเมินผลงานของตนเองอย่างไม่เป็นทางการ ในการแสดงความคิดเห็น ควรเริ่มต้นโดยการให้นักเรียนตอบคำถามนำของครูในใจหรือโดยการพูด ต่อจากนั้นจึงให้เขียนสะท้อนความคิดออกมา ดังตัวอย่างคำถามต่อไปนี้

1. ในการทำงานชิ้นนี้ นักเรียนใช้เวลาานานเท่าใด
2. ให้บรรยายกระบวนการในการทำงานนี้ตามคำถามในตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 ได้แนวคิดในการทำงานนี้มาจากไหน

2.2 นักเรียนใช้ **ยุทธศาสตร์** อะไรในการเรียนรู้เรื่องนี้และเขียนผลงานชิ้นนี้

2.3 นักเรียนมีปัญหาอะไรในขณะที่เขียนผลงานฉบับร่างที่ 1

2.4 นักเรียนใช้วิธีการใดในการปรับปรุงผลงานของนักเรียน

3. ในการวิจารณ์ของกลุ่ม นักเรียนเกิดความรู้สึกอย่างไร

เริ่มต้นโดยการให้กลุ่มวิจารณ์ผลงานของนักเรียน จากนั้นนักเรียนแสดงความรู้สึกต่อคำวิจารณ์ เช่น

3.1 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับสิ่งที่กลุ่มวิจารณ์

3.2 นักเรียนได้ทำอะไรบ้างกับสิ่งที่กลุ่มวิจารณ์

4. เมื่อส่งให้ครูประเมิน นักเรียนต้องการให้ครูพิจารณาที่จุดใด

- นักเรียนต้องการให้ครูถามอะไรบ้าง

5. นักเรียนจะให้คะแนนงานชิ้นนี้เท่าใด เพราะเหตุใด

6. เหตุผลที่นักเรียนเลือกงานชิ้นนี้เพราะอะไร

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบความสามารถของตนเอง

การประเมินผลโดยใช้ **เพิ่มสะสมผลงาน** [1] เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตรวจสอบความสามารถของตนเองจาก

ผลงาน ตลอดจนตรวจสอบคุณลักษณะต่างๆ ของนักเรียน เช่น นิสัยในการทำงาน ทักษะการทำงาน ทักษะทางสังคมและความสามารถในการจัดการ สิ่งที่ตรวจสอบในขั้นตอนนี้ เป็นทั้งการตรวจสอบตามจุดประสงค์การเรียนรู้และคุณลักษณะส่วนตัวของ นักเรียน วิธีการตรวจสอบความสามารถของตนเอง ควรพิจารณาตามเกณฑ์ย่อยๆ ซึ่งกำหนด ขึ้นมา เช่น เรื่องนิสัยในการทำงาน อาจกำหนดเกณฑ์ย่อยในเรื่องการทำงานเสร็จทันเวลา การขอความช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็น เป็นต้น การตรวจสอบความสามารถของตนเองอีกลักษณะหนึ่ง คือ การวิเคราะห์จุดเด่น-จุดด้อยในการทำงานหรือเกี่ยวกับผลงานของตนเอง เช่น เดิมนักเรียนวาดภาพไม่สวยงามซึ่งเป็นจุดด้อย แต่ปัจจุบันมีจุดเด่นกล่าวคือ วาดภาพได้สวยงามมากขึ้น เป็นต้น

การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น โดยการพูด หรือเขียนเป็นการประเมินเบื้องต้นเพื่อตรวจสอบความสามารถของตนเอง

ขั้นที่ 6 ประเมินผลงาน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ทั้งการประเมินระหว่างภาคเรียนและการประเมินปลายภาคเรียน เพราะเป็นการตีค่าหรือสรุปถึงคุณภาพหรือความสามารถของนักเรียน การประเมินระหว่างภาคเรียนหรือการประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น ควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ที่เกณฑ์ประเมินย่อยๆ ของแต่ละจุดประสงค์ ส่วนการประเมินปลายภาคเรียนนั้น อาจใช้แฟ้มสะสมผลงานช่วยในการประเมินวัตถุประสงค์ภาคปฏิบัติและด้านจิตพิสัยเป็นหลัก ในการนี้ครูและนักเรียนควรตกลงกันตั้งแต่ต้นภาคเรียนว่าจะใช้แฟ้มสะสมผลงานในการประเมินเมื่อใด งานหรือหลักฐานที่นักเรียนจะนำเสนอในช่วงปลายภาค/ปลายปีการศึกษามีอะไรบ้าง ตลอดจนแนวทางการจัดเก็บ การคัดเลือก และการประเมินผล ในการประเมินนั้น เกณฑ์เป็นหัวใจของการประเมิน จึงต้องชัดเจนและสะท้อนความสามารถของนักเรียนได้ ในการสร้างเกณฑ์สำหรับตัดสินแฟ้มสะสมผลงาน ครูจำเป็นต้องมีความชัดเจนในเรื่องต่อไปนี้

1. การประเมินภาพรวมหรือแยกเป็นรายชิ้น
2. คุณลักษณะใดบ้างที่สามารถสะท้อนภาพรวมของจุดประสงค์การประเมิน
3. การให้น้ำหนักชิ้นงาน
4. บทบาทของการประเมินตนเอง
5. บทบาทของการประเมิน โดยเพื่อน
6. บทบาทของการประเมิน โดยครู
7. บทบาทของการประเมิน โดยผู้ปกครอง
8. บทบาทของการประเมิน โดยผู้สนใจ

ขั้นที่ 7 แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในขั้นตอนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับฟัง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจากเพื่อนนักเรียน ผู้ปกครองและครูท่านอื่น วิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงานต่างๆ นั้น สามารถกระทำได้หลาย รูปแบบ เช่น การสนทนาระหว่างนักเรียนกับผู้เกี่ยวข้อง การส่งแฟ้มสะสมผลงานให้ผู้เกี่ยวข้องเสนอแนะ และการจัดประชุมพิจารณาแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน เป็นต้น ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะต้องเตรียมคำถามสำคัญไว้ถามผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด เช่น ให้แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานจะปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไร เป็นต้น

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงานระหว่างนักเรียน เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่จะทำให้ผลงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 8 ปรับเปลี่ยนผลงาน

เนื่องจากการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ต้องการให้นักเรียนแสดงผลงานหรือหลักฐานมากที่สุดในการแสดงความสามารถของตน ดังนั้น หลังจากการเลือกชิ้นงานผ่านไประยะหนึ่งและนักเรียนสร้างงานเพิ่มเติม จึงควรให้นักเรียนได้มีโอกาสปรับเปลี่ยนผลงานหรือหลักฐานโดยการเลือกชิ้นงานที่ดีเดิม มาเก็บไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน เพื่อให้แฟ้มสะสมผลงานมีชิ้นงานที่ดี ทันสมัย น่าสนใจ และตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการประเมิน ครูและนักเรียนควรปรับเปลี่ยนชิ้นงานตามแผนที่กำหนดไว้ เช่น พิจารณาปรับเปลี่ยนหลังจากที่มีงานใหม่ๆ เพิ่มขึ้น 4-5 ชิ้น หรือเวลาผ่านไป 3-4 สัปดาห์ เป็นต้น

ขั้นที่ 9 จัดระบบแฟ้มสะสมผลงาน

ขั้นตอนการจัดระบบแฟ้มสะสมผลงาน เป็นการจัดองค์ประกอบต่างๆ ในแฟ้มให้เป็นระเบียบ มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี องค์ประกอบสำคัญของแฟ้มสะสมผลงานมีดังต่อไปนี้

1. ส่วนนำ ประกอบด้วย ปก ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน ข้อมูลผลการเรียน สารบัญ
2. ส่วนเนื้อหาของแฟ้มสะสมงาน เป็นส่วนที่แสดงรายละเอียดของผลงานและ ความคิดเห็นของตนเองต่อผลงานที่ได้เลือก อาจจัดจำแนกตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ หรือลักษณะธรรมชาติของงานก็ได้
3. เกณฑ์การตัดสินผลงาน ผลการประเมินครู ของตนเอง และของเพื่อนรวมทั้งภาคผนวก (ถ้ามี)

ในการจัดระบบแฟ้มสะสมผลงาน นักเรียนจะมีโอกาสนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนสะท้อนบุคลิกภาพของตนออกมาอย่างเต็มที่ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกแบบตกแต่งปก ครูมีบทบาทในการจัดเตรียมกระดาษ สี อุปกรณ์ต่างๆ ให้นักเรียน ตกแต่ง จัดวางหน้ากระดาษ และองค์ประกอบต่างๆ โดยอิสระ

ขั้นที่ 10 จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมในผลงาน หรือความสามารถของตน การจัดนิทรรศการผลงานของนักเรียน เป็นการนำแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนทุกคนมานำเสนอร่วมกัน และเปิดโอกาสให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนได้มาชื่นชมความสำเร็จของนักเรียน โดยเฉพาะการเชิญผู้ปกครองและชุมชนมาร่วมงานนั้น จัดเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดียิ่งระหว่าง โรงเรียนและชุมชน นักเรียนควรเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการจัด **นิทรรศการ** ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนการจัดสถานที่ การเชิญผู้เกี่ยวข้องชมนิทรรศการ **การประชาสัมพันธ์**   [2]การจัดนิทรรศการต่างๆจนถึงการประเมินผล

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมในผลงาน หรือความสามารถของตน

ขอขอบคุณที่มาของรูปภาพ : หอสมุดแห่งชาติ

แหล่งข้อมูลวิดีโอเพิ่มเติม

[1] <https://www.youtube.com/watch?v=VEA3K3ZsGbQ>

[2] http://www.youtube.com/watch?v=_hpKviFGNIg

